

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.8.3-9

УДК 711.4:711.168](02)

д.т.н., професор **Габрель М.М.**,  
mykola.m.habrel@lpnu.ua, ORCID: 0000-000-225149165,  
Національний університет «Львівська політехніка»

## ЯК НАМ ВІДРОДЖУВАТИ ТА РОЗВИВАТИ НАШІ МІСТА?

*Представлено результати рецензійного огляду монографії «Комплексна реконструкція міста: моделі та методи» д-ра техн. наук, професора Пleshкановської А.М. У монографії викладені основи методології комплексної реконструкції міста як умови його сталого гармонійного розвитку. Реконструктивна діяльність у різних її видах, формах, методах і засобах реалізації розглядається як невід’ємна складова життєвого циклу міста. Представлені теоретичні основи й практична апробація обґрунтування вибору пріоритетного виду реконструкції, окремі авторські методики комплексної реконструкції міських підсистем.*

*Книга розрахована на фахівців у галузі містобудування, просторового планування та архітектури, викладачів, студентів і аспірантів вищих навчальних закладів відповідного профілю, а також звичайних читачів, які цікавляться питаннями існування та реконструкції міських систем.*

*Ключові слова: місто; життєвий цикл міста; комплексна реконструкція міста; реконструктивна діяльність; реконструкція територій; реконструкція забудови; моделі; методи; просторовий потенціал.*

**Постановка проблеми.** Багатовікова історія країни дозволила накопичити унікальний національний досвід створення й розвитку міських і сільських поселень, формування національної специфіки українських міст і самобутнього міського простору [1, 2]. Проте жахливі наслідки масованих обстрілів та агресивних дій російських окупантів, що призвели до масової руйнації українських міст, знищення міської забудови, цінних об’єктів культурної спадщини, вимагають ретельної уваги до питання відновлення та подальшого гармонійного розвитку міст України.

Надзвичайно актуальне питання розроблення програм і проєктів відновлення населених пунктів країни, постраждалих і зруйнованих в ході повномасштабної російської агресії, вибір варіантів подальшого відродження та розвитку територій потерпілих територіальних громад, цілісних планувальних утворень, окремих комплексів та об’єктів обумовлюють необхідність ретельного обґрунтування передбачуваних обсягів розроблення та оновлення документації з просторового планування з урахуванням численних факторів

впливу на варіанти відновлення та подальшого розвитку міст і територій.

Як відродити наші зруйновані міста? Як зробити їх ще кращими, комфортнішими та привабливішими? Представлена на рецензію монографія д.т.н., професорки Плешкановської А.М. «Комплексна реконструкція міста: моделі та методи» [3], в якій викладені результати наукового осмислення проблем виникнення, становлення, реконструкції та подальшого розвитку міста як складної системи, містить відповіді на частину викликів, що постали перед країною, перед фахівцями та простими мешканцями.

### **Основна частина.**

Монографічне дослідження «Комплексна реконструкція міста: моделі та методи» присвячено одній зі складових частин величезного корпусу містобудівних досліджень, які відображають сукупність проблем, пов'язаних із містом як з важливішим цивілізаційним феноменом у розвитку людства, як матеріально-речовинної форми існування суспільства.

Існування міста – це процес якщо не аналогічний, то подібний до процесів розвитку складного живого організму. Не випадково, місто у багатьох (або у більшості) дослідників визначається як специфічна складна соціотехнічна система зі своїми іманентними законами еволюції. Необхідною умовою міста, яке виникло з тих чи інших причин, у тому випадку якщо воно зберігає тенденції й мотивації свого існування протягом тривалого відрізка часу при всіх можливих спадах і підйомах, є його постійне перетворення, оновлення, реконструкція у найширшому сенсі цього слова. Таке місто максимально резистентне стосовно зовнішніх факторів свого функціонування й, реалізуючи свою основну місію, адаптивне щодо всіх внутрішніх факторів зростання та розвитку, зберігаючи свою роль, призначення стосовно до людини й суспільства незалежно від свого рангу чи величини.

Представлена монографія увібрала в себе результати багаторічних теоретичних досліджень авторки, виконаних у Київському національному університеті будівництва й архітектури (де була виконана й успішно захищена докторська дисертація [4]) та Інституті Урбаністики (м. Київ), з проблематики й філософського осмислення закономірностей розвитку *міста*, становлення його планувальної структури та просторової організації, формування неповторного архітектурного образу та своєрідного «генетичного коду» міста. Практична апробація представлених результатів проводилась на базі Інституту Урбаністики, як одного з практикуючих закладів Києва у сфері містобудування, просторового планування та забудови, де понад тридцять років працювала Алла Михайлівна на посадах завідділом планування і забудови міст, Головного архітектора проектів та заступника директора та директора інституту.

В монографії «Комплексна реконструкція міста: моделі та методи» надано

грунтовний цілісний методологічний апарат наукового осмислення проблеми комплексної реконструкції об'єктів містобудування різного рівня, акцентуючи увагу на комплексній реконструкції міста. Місто розглядається авторкою як складна система, як живий організм, втручання в будь-який елемент якого призводить до безповоротних змін у функціонуванні й життєдіяльності усіх складових підсистем.

Монографія складається з двох частин,

В першій частині – «Комплексна реконструкція міста: методологічні засади» – розглянуті питання реконструкції міста як безперервного процесу його існування; охарактеризовані форми і зміст реконструктивної діяльності на різних етапах життєвого циклу міста; виявлені передумови комплексної реконструкції міста; представлена авторська інтегральна модель комплексної реконструкції міста та моделі (форми) реалізації реконструктивної діяльності на різних ієрархічних рівнях. Надзвичайно цікавим представляється запропонований авторкою метод обґрунтування вибору пріоритетного виду реконструкції як тригерного ефекту, що обумовлює розгортання процесу комплексної реконструкції міста в різних соціально-економічних і історико-політичних умовах.

Будь-яка система, в процесі свого функціонування, зазнає впливу численних зовнішніх і внутрішніх факторів, що обумовлені особливостями як самої системи, так і зовнішнього середовища, в якій вона існує. Місто представляє собою надто складну багаторівневу систему, складовими якої виступають як матеріальні, технічні, так і нематеріальні, соціальні структури й підсистеми. Розуміння складного взаємозв'язку усіх функціональних елементів представлено в авторській інтегральній моделі комплексної реконструкції міста (див. Рисунок 1., яка поєднує окремі види реконструкції, спрямовані на підтримання та розвиток як територіальних, так і лінійних міських підсистем у багаторівневу цілісність. Втручання у будь-який елемент міської системи спричинюватиме розгортання всього процесу комплексної реконструкції міста, виводячи його на новий рівень функціонування.

Запропонована інтегральна модель комплексної реконструкції міста), як об'єкта реконструкції найвищого рівня, відповідає сутності нерозривності функціонування усіх елементів міської системи.

Забезпечення стабільності подальшого сталого гармонійного розвитку міста має на меті реалізацію реконструктивної діяльності у вигляді різних моделей (форм) – *упереджувальної, супроводжувальної та відновлювальної* із застосуванням розгалуженої системи методів, прийомів і засобів реконструкції.

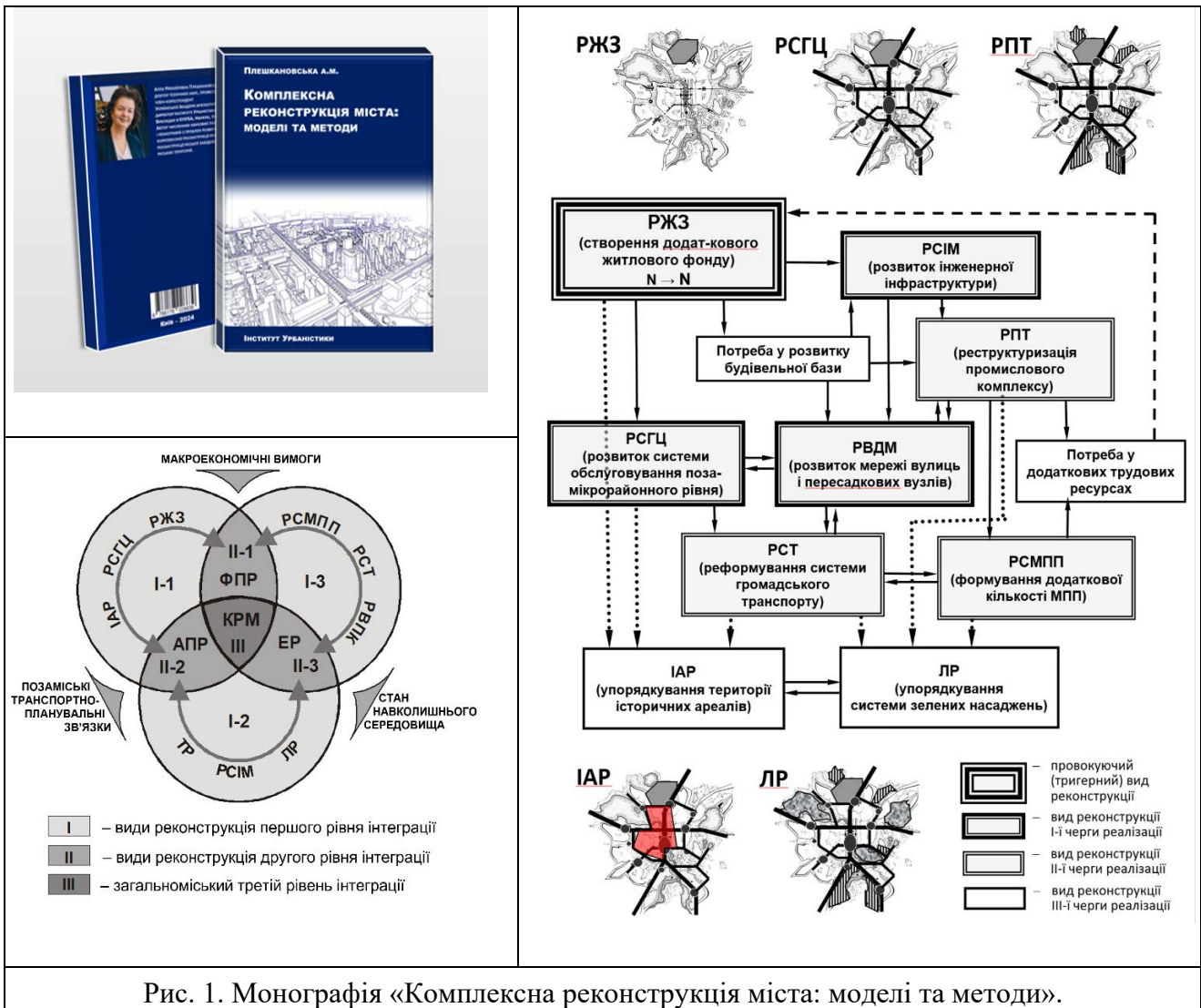


Рис. 1. Монографія «Комплексна реконструкція міста: моделі та методи».

Авторське бачення проблематики реалізації комплексної реконструкції міста у вигляді ієрархічної системи реконструктивної діяльності, орієнтованої на реалізацію різних видів реконструкції в розрізі функціонально спрямованих підсистем і елементів міста викликає повагу, зважаючи на глибину й ґрунтовність викладу матеріалу. Цікавим представляється запропонований авторкою метод обґрунтування вибору пріоритетного виду реконструкції, зважаючи на взаємні зв'язки між усіма елементами міської системи та на реальні умови обмеженості коштів для реалізації такої реконструкції.

В монографії представлено розгалужену систему обґрунтування вибору того чи іншого пріоритетного виду реконструкції, зважаючи на комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів впливу, та механізми оцінки ефективності окремих видів реконструкції міста. Запропонована структура можливих методів реалізації реконструктивної діяльності, яка ґрунтується на ретельному аналізі історичного досвіду містобудівної практики реформування міського простору, дозволяє обирати найбільш зручний метод реконструкції для досягнення

прогнозованих результатів.

В другій частині монографії – *«Комплексна реконструкція міста. Приклади методів практичної реалізації»* – охарактеризовані проблеми практичної реалізації комплексної реконструкції міста, зокрема, з урахуванням проблем комплексного відновлення українських міст, що зазнали значних руйнувань у ході повномасштабної російської агресії.

Авторкою висвітлено великий пласт проблематики комплексної реконструкції застарілого житлового фонду на прикладі *«Міської програми комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду міста Києва»*, розроблення якої відбулось у 2021 році в Інституті Урбаністики під науковим керівництвом проф. Плешкановської А. М.. Також запропоновані окремі авторські методики формування гармонійного міського середовища на сучасному етапі розвитку українських міст.

Надзвичайно цікавим представляються запропоновані в монографії авторські напрацювання методів підвищення містобудівної привабливості елементів системи озеленення міста, особливо в умовах ущільненої міської забудови та відсутності територіальних резервів для створення нових парків і скверів. А також метод оцінки історико-архітектурної привабливості та туристичного потенціалу міського простору, який дозволяє ввести додаткові критерії оцінки вартості міських територій.

Монографія *«Комплексна реконструкція міста: моделі та методи»* відрізняється конструктивністю та практичною спрямованістю. У ній успішно поєднується концептуально-універсальна модель комплексної реконструкції міста з конкретними реконструктивними заходами реалізації реконструктивної діяльності по формуванню сучасного міського простору. Рекомендації щодо комплексної реконструкції міста, мають конкретний вигляд, використовують результати наукових досліджень по всім аспектам моделювання міських функціональних підсистем та структурних елементів.

Монографія містить певні новаторські ідеї та положення, авторські методи реконструкції, апробовані на практиці, які матимуть важливе значення для теорії й практики функціонування складних містобудівних систем, історичного досвіду розвитку архітектури та містобудування.

### **Висновки.**

З огляду на вищевикладене можна стверджувати, що в монографії д.т.н., професорки Плешкановської Алли Михайлівни *«Комплексна реконструкція міста: моделі та методи»* представлено єдиний методологічний та методичний апарат дослідження та моделювання містобудівних процесів в умовах реалізації комплексної реконструкції міста. Монографія є надзвичайно актуальним і глибоким науковим дослідженням, проведеним з використанням належних



методів наукового пізнання. Опрацьована значна кількість загальнонаукової і спеціальної літератури, нормативних матеріалів.

Монографію відрізняє ґрунтовність і переконливість викладу, потужний науковий апарат, у ній містяться важливі наукові висновки, лише частина яких була відзначена у рецензованому огляді. Монографія є завершеним самостійним науковим дослідженням, актуальність теми якого, наукова та практична цінність не викликають сумніву. Структура монографії чітка та відповідає усім вимогам оформлення навчально-методичних та наукових видань. Представлені результати дослідження викликають значний науковий інтерес, є оригінальними, характеризуються високим теоретично-практичним рівнем, новаторськими підходами та методами. Стиль викладення нових наукових положень, результатів теоретичних досліджень, висновків і рекомендацій є доступним і забезпечує адекватність їх сприйняття та використання.

Монографічне дослідження розрахована на фахівців у галузі містобудування, просторового планування та архітектури, викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів вищих навчальних закладів містобудівних і архітектурних спеціальностей та науково-дослідних установ відповідного профілю. Воно також може стати корисним урбаністам, екологам, фахівцям суміжних спеціальностей та допоможе органам місцевого самоврядування готувати програми й проекти відновлення територій і населених пунктів України.

### Список використаних джерел

1. Габрель М.М. Косьмій М.М., Габрель Т.М. Духовний комфорт і дух міста як урбаністичний феномен. Просторовий розвиток. № 3, 2023. С. 173-196.
2. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. *Епохи та міста*. К.: Логос, І-т Урбаністики, 2019. 264 с.
3. Плешкановська А.М. *Комплексна реконструкція міста: моделі та методи*. К.: ТОВ «Франко Пак», І-т Урбаністики, 2024. 328 с.
4. Плешкановська А.М. (2013). *Методологія комплексної реконструкції міста* : автореф. дис. ... докт. техн. наук: 05.23.20. Київ, 2013. 40.

Doctor of Technical Sciences, Professor **Mykola Habrel**,  
Lviv Polytechnic National University

### HOW DO WE REVIVE AND DEVELOP OUR CITIES?

The article presents the results of a review of the monograph “Complex city

reconstruction: models and methods” by Dr. Tech. Sciences, Professor Pleshkanovska A.M. The monograph outlines the fundamentals of the methodology for the comprehensive reconstruction of the city as a condition for its sustainable harmonious development. Reconstruction activities in various types, forms, methods and means of implementation are considered as an integral component of the city’s life cycle. The theoretical foundations and practical testing of the rationale for choosing the priority type of reconstruction, as well as individual author’s methods for the complex reconstruction of urban subsystems are presented.

The book is intended for specialists in the field of urban planning, spatial planning and architecture, teachers, undergraduate and graduate students of universities in the relevant field, as well as ordinary readers interested in the existence and reconstruction of urban systems.

Keywords: city; city life cycle; complex city reconstruction; reconstruction activities; reconstruction of territories; reconstruction of buildings; models; methods; spatial potential.

## REFERENCES

1. Habrel M.M., Kosmii M.M., Habrel T.M. (2023). Spiritual Comfort and Spirit of the City as an Urban Phenomenon. *Spatial Development*, No 3. 173-196. {in Ukrainian}
2. Pleshkanovska A.M., Savchenko O.D. (2019). *Epokhy ta mista*. K.: Logos. Institute of Urban Planning, 264 p. {in Ukrainian}
3. Pleshkanovska A.M. (2024). *Complex city reconstruction: models and methods*. K.: LLC "Franko Pak". Institute of Urban Planning, 328 p. {in Ukrainian}
4. Pleshkanovska A.M. (2013). *Methodology of complex reconstruction of the city* [Metodolohiia kompleksnoi rekonstruktsii mista]: autoref. thesis ... Dr. technical Sciences: 05.23.20. Kyiv, 2013. 40. {in Ukrainian}